

Albert Caraco

Post Mortem

Çeviri: İpek Ergüden

versus

versus

düşünce - deneme

Albert Caraco

Albert Caraco 10 Temmuz 1919'da Konstantinopolis'te, dört yüzyıldır Türkiye'ye yerleşmiş Sefarad bir ailenin oğlu olarak doğdu ve Eylül 1971'de öldü. Geride çok sayıda eser bırakan ve Cioran'la karşılaştırılan nihilist, karamsar bir yazar ve düşünür olan Caraco eserlerini Fransızca yazmıştır. Prag, Berlin, Viyana ve Paris'te yaşadıkdan sonra, İkinci Dünya Savaşı arifesinde Güney Amerika'ya göç eden ailesiyle birlikte edindiği Uruguaylı kimliğini ömrünün sonuna dek koruyacak olan Caraco, savaşın bitiminde Fransa'ya geri döndüğünde, bütün dünya görüşü kökten altüst olur.

Eserinin ruhuna uygun olarak, babasının ölümünden birkaç saat sonra intihar eden Caraco, çok yazmış ancak yazılarının karanlığı ve kimi düşüncelerinin şoke edici niteliği gereği geniş kitlelerce tanınmamış bir yazar ve düşünür olarak kalmıştır.

Işık Ergüden

1960 İstanbul doğumlu. Galatasaray Lisesi ve Boğaziçi Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümünde okudu. Yayımlanmış çok sayıda çeviri kitabı vardır. Ayrıca, ağırlıklı olarak deneme türünde metinler de yazmaktadır.

Versus Kitap (71)

Post Mortem

Albert Caraco

Özgün Künye

Post Mortem

“La Merveilleuse Collection”

Editions l’Age d’Homme, 1968

Fransızcadan Çeviri

Işık Ergüden

Kapak Tasarımı

Bülent Arslan

Sayfa Düzeni

Bülent Arslan

Baskı

Can Matbaacılık

0212 613 10 77

ISBN: 978-9944-989-78-7

VERSUS KİTAP Mayıs 2008

© Her hakkı mahfuzdur.

Albay Faik Sözdener Sk.

Benson İş Merkezi No:21/2

Kadıköy / İstanbul 34710

Tel: O 216 418 27 02 (pbx) Faks: O 216 414 34 42

www.versuskitap.com

versuskitap@versuskitap.com

Post Mortem

Albert Caraco

Fransızcadan Çeviri
Işık Ergüden

versus

Max-Alain Schwendimann'a

Sayın Anne öldü, bir süredir onu unutmuydum, belleğimden yeniden canlanmasını sonuna borçluyum, tekrar unutulup gitmeden önce birkaç saatliğine bile olsa onu düşünelim. Onu seviyor muyum diye kendime sorduğumda Hayır cevabını vermek zorundayım, beni iğdiş etmekle suçluyorum onu, pek de önemli bir şey değil bu, ama yine de... bana kendi mizacını miras bırakması daha ciddi, çünkü alkalozu ve alerjileri vardı, ben ondan daha fazla muzdaribim bütün bunlardan, üstelik benim rahatsızlıklarım saymakla bitmez, üstelik... üstelik beni dünyaya o getirdi ve ben bu dünyadan nefret etmeyi kendime iş edindim.

Kendi yaşamımla pek ilgilendiğim yok, bu da beni duyarsızlaştırıyor, hoşnutluğumu, sevgimisöküp atalı yıllar oldu, dalgaların dövdüğü kayalar gibiyim, deniz gri, gök siyah, bulutlar geçiyor ve geride eserler kalıyor. Köklerimi acının olduğu kadar zevkin de reddi içine salıyorum, sevgim ermişçe bir ilgisizliğe varıyor, artık bu ilgisizlikle kaynaşmışım, bütün yaşamım bir ölüm okulu, aslında pek bir meziyetim yok ve çocukluğumdan beri kendimi asla rahat hissetmedim, kalıcı rahatsızlıkların eline düşmüşüm ve ancak deva buldukça varlığımı sürdürüyorum.

Bahtsız biri miyim ki ben? Bir Yahudi olarak görünüşte böyle olmam gerek, Yahudilerin çoğu bahtsızdır, ama aynı zamanda çılgınca bir iyimserlik sergilerler, onlardaki yaşam sevgisi idam edilen erkeklerin ereksiyon olmasını çağırıyor, bu iyimserliğin de aynı kökenden kaynaklandığına rahatlıkla inanabilirim. Trajediyi reddetmek kölelere özgüdür, Yahudiler yüzyıl boyunca köle kaldılar, bu kurnaz zihniyetleri onları son derece iğrenç kılarak hayatta kalmalarını sağladı, emaneti korumak için alçaklığa rıza gösterdiler, emaneti korudular da, alçaklığa ve bunu onlara dayatanlara rağmen.

Benim bu dünyaya duyduğum nefret, içimdeki hislerin en saygınıdır, hasta ve Yahudi biri olarak dünyadan nefret ediyorum, işte en niteliklisinden iki sıfat, ölümü seviyorum, iyi de yapıyorum, hastaların çoğu ölümü yeterince sevmiyor, yaşam tutkuları onları aşağılık kılıyor, Yahudiler de ölümü hiç sevmiyorlar, hayata bağlılıkları esinledikleri tiksintinin nedenidir. Bu iki insan soyunda eksik olan şey, geri çekilme, ihtiyat ve hayadır, ne hastaların ne de Yahudilerin kendi üslubu olur, onlar sözcüğün kötü anlamında yoksuldurlar, sefaletlerinin ihtiyacı doğrultusunda silahlanırlar.

Sayın Anne hayatı seviyordu, aşırı ölçüde değil, ama aklın gereğinden biraz daha fazla, intiharı yersiz buluyordu, ölüm fikrini de reddediyordu, hatta asla ölmeyecekmiş gibi yaşamak gerektiğini söylemeye bile cüret ediyordu, dolayısıyla oldukça donanımsız bir hali vardı, yücelikten de yoksundu, densizce yalan söyleyen doktorlarına inandı, hiçliğin yakınlaşmaları onu hiç uyarmadı. Benim ona verdiğim değer yarı yarıya azaldı, zavallı bir kadın oldu, bütün güzel meziyetleri bitti, bu da bana acı veriyor, yaşama iradesi ve iyileşme umuduyla ölümü ıskaladı.

Sayın Anne yıllardır hastaydı, tam olarak neyi olduğunu bilmiyordu, boğazından şikayet ediyordu, görünüşte larenjitten acı çekiyordu, sesi genellikle biraz boğuktu, bu tür işaretler az çok telaş vericidir, ama o üzerinde bir tehdit hissetmedi. Bu konuda onu ürküten tek bir doktor vardı ama o da öyle sert davrandı ki Sayın Anne onun kişiliğinden tiksindi, o doktor da onu kurtaramadı zaten, akciğer kanserinin çaresi yok. Böylece zavallı kadın kendi ölümünü, doğarken annesini öldürecek bir çocuk gibi içinde taşıyordu.

Sayın Anne yaşlanarak çok şey kazandı, bana kalırsa ben de bu konuda yeterince şey yaptım, düzgün bir zevki vardı, ama kimi zaman ayırdetme yetisini yitirdiği oluyordu, kazanımları doğasına denk değildi, yine de kusurları pek enderdi, hatta son zamanlarında hiç hata yapmadı. Altmış yılının yazındaki kadar iyi pek az gördüm onu, "havalı" sözü hiç de abes değildi, oysa hastalık daha o zamandan' kuluçkadaymış, bu oldukça yeni melankolinin gölgesi ona cazibe katıyor ve bir üslup

veriyordu, arzularının bulaşmadığı - bakışlarını dikerek yürüyen bu kadının yanında yürümek bana zevk veriyordu.

Altmış yazında Vichy'deydik, Sayın Anne orada boğazını tedavi ettiriyordu, danıştığı derin fikirli doktorlar larenjitten söz ediyorlardı, bu soylu kadının üzerinde dolanan ölüm kimsenin aklına gelmiyordu. Bir ay sonra, Biarritz'de ilk değişimi hissetti ve yüzü belli belirsiz çöktü, kışın sesi kısıldı ve alışılmışın ötesinde öksürdü. Ertesi yıl, Aix'deki o güzel katedralde güzelliğin son bir kez parladığı bir an daha oldu, sanki mekânların rengi ya da dekorların yansıydı. Sayın Anne'nin yaşlılığına tanık olmuştum, yeşil bir ışıandı.

işte, bence, annesini sevmediğini düşünen bir adamın ağzından çıkan tuhaf bir sevgi dili, doğal bu çelişkiler, zikzaklarla dolu içim, sonuçta yazıyorum, bu da her şeyi söylemek demektir, yol aldıkça yolumu şaşırıyorum. Sevgi mi ' sevgisizlik mi? İkisi birden belki, ya da sırayla, bilmiyorum, emin olun hiç bilmiyorum. Sayın Baba birkaç damla gözyaşı dökerken, benim gözlerim alışıldık kuruluklarını koruyorlar, doğru, asla ağlamam, ama beni ilgisizlikle suçlamamalı, fikirlerim beni ' hislenmekten men ediyor, hatta üslubum hislenmenin yakınına yanaşmamı bile yasaklıyor.

Kadın dünyası Tin dünyası değildir, ama erkeklerin çoğu kadınların uzağında duruyorlar ve Tin'i onlara atfediyorlar, çünkü kendileri kadın değil, bu bana desteksiz bir kanaat gibi geliyor, genel kural olarak erkekler de kadınlar kadar aşağıdadırlar; tabii daha altta değillerse. Ben kendimi erkeklerin de kadınların da uzağında hissediyorum, birleşmeleri bana oldukça gülünç geliyor, evlilikten yalnızlığı, babalığansa hiçliği tercih ediyorum, kadınlar bizim için teselliden ziyade tehdittir, tersi bir yanılısamadır, ama onların büyülerini bozmak için nefse hâkim olmak gerekir.

Aybaşı kanaması, hamilelik, doğurma ve emzirme; bu türden kölelikleri _ yüceltemeyiz, tiksinti verici şeyler bunlar, çok sayıda erkek, canavar olarak görülme korkusuyla hissettikleri dehşeti sergilemeseler de bunlar karşısında ürperiyor. Aşık erkekler bunları unutmuş gibi yaparlar, diğerleri sessizliği korurlar, yan çizilen ve hepimizi üzen bir konudur bu, Müslü-manlar kadınların bizimle birlikte cennetteyken bu acıları çekmeyeceklerini ileri sürerler, iyileşmekten umudu kesmektir bu, Yahudiler her sabah Tanrı'ya kendilerini erkek yarattığı için şükranlarını sunarlar.

Dolayısıyla kadınlara karşı gönül okşayıcı davranış doğaldır, cinsiyetlerine bağlı sefaletten onları teselli etmeye çalışırız, bizim ' yasalarımız genellikle bu sefaleti iki misline çıkarmaya yarar, en başta da ahlâki ve dini yasalarımız, kadınlar bu yasaların kurbanıdırlar, biz onları mütevekkil kıldıkça daha da içler acısı olur halleri. Yüzyıllardan beri onları daimi hamileliğe mecbur ediyoruz, onlara en insanlıkdışı fikirleri aşıyoruz: Bizim üretkenlik idealimizden daha acımasız ne olabilir? Biz kadını kişisellikten yoksun bir alet mertebesine indiriyoruz ve onu üretmeye zorluyoruz, feda edilecek olanları, hem de zorunluluktan.

Mutlu bekârlar! Mutlu kısırlar! isa ile Buda hemfikirdi, onlar öldüğünden beri dünyaya gelen milyarlarca insanın kaçına imrenebiliriz ki? Pek azına, kuşkusuz. Ne diyordu Platon? Çağının en mutlu insanı olan büyük Pers kralının, düşsüz bir gece kadar güzel pek az gün geçirmiş olduğunu söylüyordu. Hayatın büyük bir zevk ve mutluluk olduğuna yemin edenlere baktığımda, onları ne güzel bulurum ne de şanslı doğmuş sayarım, ne akıllıdırlar ne duyarlı, ne inceliklidirler ne bilge, ne de derin, ama överek göklere çıkardıkları kişilere çok benzerler.

Soylu insanlar yaşamı ender olarak severler, yaşama nedenlerini yaşamın kendisine tercih ederler, yaşamla yetinenler ise daima tiksinti verici kişilerdir. Yaşam yüce bir şey değilse, bunca arzulanır nesi vardır? Bedenin sevinçlerini, en çirkin ve en sağlıksız insanların aşırı bir istekle tattıklarını ve aşırı kullanmanın tüketemediği bir coşkuyla bu sevinçlere üşüşüklerini, mağlup milletlerin doymak

bilmez bu türün iğrenç yaratıklarıyla dolu olduğunu, bu hayvanların günün kendilerine dayattığı köleliklerin gecesine tutunduklarını görmek yine de şaşırtır insanı. Tanrı, larvalara benzemekten esirge bizi!

Sayın Anne'nin benim bu sayfalarda açıkladığıma oldukça benzer bir felsefesi vardı, ikinci bir çocuk istemedi ve bu kararı çocukluktan henüz çıkmışken almıştı: Kalabalık ve hepsi de bahtsız - çünkü çok kalabalık- bunca ailenin hali onun bu tavrına gerekçe olmuştu. Aşk karşısındaki güvensizliği, ki beni de aşktan uzaklaştırmıştı, bu tür saiklerle ilişkisiz değildi, bana daha çok erken yaşta makul bir bencillik aşıladı ve her türlü sarhoşluğa karşı silahlandırdı. Çırak ustaya ders vermeye başlayınca sonunda usta yenildiğini itiraf etti...

Bir hastalık hikayesi ilgi görmez, erken gelen ölüm ise bir lütuftur. Sayın Anne on aydan fazla can çekişti, ilk kez 1962 yılının kasım ayında başladı ve sekiz eylülü dokuzuna bağlayan gece son buldu, başlangıç ürkünçtü, görünüşte daha az dramatik olan sonucun ise tanığı olamadık. Bir kasım sabahı, yatağın ayak ucunda kan dolu bir kova gördüm, Sayın Baba bana durumu anlatı, daha dün hasta görünmüyordu, gece yarısına doğru kovalarca kismaya başlamıştı, can çekişen biri gibiydi - ya da can çekişmesine ramak kalmıştı.

Doktorlar karga sürüleri gibi üşüştüler, hepsi güçsüz, hepsi alıngan, birbirlerini kıskanıyorlar, öncelik hakkı için dövüşüyorlar, "bana kalırsa"larını ölüm karşısında unutmuyorlar. Bu Baylar Molière döneminden bü yana pek değişmediler, ama artık insanı daha masraflı öldürüyorlar, Sayın Anne bu loncayı zenginleştirdi, ecza imalatçıları loncasını da, yüzlerce farklı enjeksiyon kullandı ve sayısız hap yuttu, bir sığır sürüsünü öldürecek kadar. Öldüğü sırada, ilaç kutuları bir piramit gibi yığılmıştı.

Bu tabloları dolay beni mazur görün, yalnızca hakikati çiziyorum. Doktorlara öfkeleniyor değilim, onlar da hastaları gibi zavallı insanlar ve görevleri onları duyarsızlaştırıyor, ama kimi zaman onların mesleklerinin umutlu azizlere açık olmasını ve bizim ıstıraplarımızı göre göre bu ıstırapları artıracak denli kemikleşmemelerini dilediğim olur. En tuhafı ise, tam iyi niyetle ağlanırken gülmeye yol açmalarıdır: Onlar, can çekişenin başucunda yaşamı değil, yaşamın sahte nezaketinin kurbanı olmuş dünyanın hiçliğini temsil ediyorlar, iyileştiremedikleri kişiyi teselli etmeyi bile bilmiyorlardı.

Söyledim, ama tekrar ediyorum: Sayın Anne'nin ailesinden hoşlanmıyordum, ama bizim aramızda onun da aynı düşüncede olduğunu sanıyorum, aile efradını bizden giderek uzak tutuyordu, yirmi beş yıldır onların izini bile yitirdik. Gençken bu insanlarla ender ortak noktası varmış, olgunlaştıkça hiç kalmamış, ben bu durumdan pek hoşnutsuz olduğumu söyleyemem, onun daha iyi görünmesini sağlayan değişimden dolayı onu kutladım, o da iltifatı hiç hoşnutsuzluk duymadan kabul etti. Ben ona fa-lancanın ya da filancanın o iğrenç gudubet halinden bahsettim, o da iyi niyetle buna ikna oldu.

Mutlu etme sanatını biliyordu, onunla birlikte yaşayanlar ve ona bağlı çalışanlar, en talihli kadınların ikili erdemi, onun yanına yaklaşan herkes onu tanıdığı için şükrediyordu, kimseye asla hakaret etmemişti, usandırdıkları ise bunu hak etmişlerdi elbette. Düzen duygusu onda uyum boyutu aldı, meziyetleri zaman geçtikçe güçleniyordu, yargı yetisi ise zamanla birlikte inceliyordu, yaşlılıktan ise çekinmiyordu, kendisinden uzak olduğunu sandığı anda yaşlılık ona isabet etti ve yaş, bağışlamayan bir kötülükle onun üzerine çullandı.

Fazlasıyla kişiselleştigimi hissederek burada kesiyorum, hayâ duygum baskın çıkıyor. Dünya gayet hoş ve son derece dikkat çekici kadınlarla dolu, milyonlarca aile buna inanır, bu bakış açılarındaki her şey yanılısama değildir, gönül almak, sevmek kuşkusuz ki mucizeler yaratır ama aile dışındakilerin

gönül alması, nezaketi de bizi destekliyorsa, o zaman nesnellik başlar. Sayın Anne'nin erdemlerine inanmak zorundayım, çünkü onun kişiliğine ilgi gösteriliyordu, yokluğu etkiliyordu, nezaket bu kadar uzağa gitmez, yalanın bu kadarı da yorar. O benim yazılarımda yaşayacak, bu da benim borcumu ödeme tarzım.

Sayın Anne'nin elbiseleri en zevklisindedir ve ben onları seyrederken oldukça kösnül bir melankoli hissediyorum, kadın dünyasının hoş ve yüce yanları vardır, her şeyi aşar, yeri doldurulamaz, incik boncuklar ve ıvır zıvır kendince bir belagat sürdürür, ortak paydaları mutluluktur. Ben seçilmişlerin ihtişamını seviyorum, ama itiraf etmeliyim ki genç bir kadının giyinme odası -kıyas farklılıkları bir yana-buna denktir, yaşamın hoşluklarını biliyor değilim, yine de bunlara değer veriyorum, benim böyle hoşluklar yetiştirip beslememe imkân yok, benim yaşamım kasvetlive militan... çünkü korumam gereken bir sur var.

Sayın Anne'nin parfümlerini kokladıkça şaşırıyorum, onu bana derhal geri getiriyorlar, hem de nasıl bir büyüleyicilikleri var anlayabilirsiniz, derin bir mutluluk bu, bir varlığı benim için yeniden vücuda getirerek bir felsefeyi derli toplu hale getiren bir mutluluk, ben -benden önce Marcel'in yaptığı gibi- zamanı yeniden buldum. Sabbat'ı tattım, bu sayfaların okurunu Yahudi mistiklerinin ışığında Proust'un eserini analiz ettiğim sayfalarımaya gönderiyorum. Marcel zaman yapıcılarında biriydi, gerçek bir Asurlu, onu anlamak Fransızlara kalıyor, şu an için ancak onun tadını çıkarıyorlar ve niçin bir cazibesi olduğunu boş yere kendilerine sorup duruyorlar?

Sayın Anne'nin gardırobu hazine dolu. Sayın Baba, aslında, onları keşfetmiyor, bunları gözyaşlarının bahanesi olarak görüyor yalnızca, her şey ona kötü geliyor, en ufak anı onu yaralıyor, son aylar ondan yılları gizliyor, ölüm maskesi yüz kez daha uzun bir yaşamın ışıklarını örtüyor, iki gerçekdışı arasında Sayın Baba kötü tercihte bulundu ve bahtsızlığı en yüksek hakikat olarak kabul etti. Aldandığını ona söyleyebilecek miyim? Kasvetli haftalar neyi kanıtlar? Yalnızca kendilerinin kanıtıdır ve ne evveliyata karşı ne de sonsuza dek peşinden gidecekleri uykuya karşı tanıklık ederler.

Sayın Anne 60'lı yıllara doğru melankolikleşti ve bu ona dünyanın en güzel halini verdi, nedenine nüfuz edemediğim bu değişim onu benim için daha da kıymetli kıldı, ölümün gölgeleri sevginin baharatlarıdır, sonsuz yaşam ise mutlak soğukluğun okulu olur. Yarınları tehdit altındaki insanı severiz, ne kadar çok tehdit altındaysa o kadar çok severiz, Tanrı sevmez ve bir sevgi nesnesi değildir, tanrısal aşk bir anlamsızlıktır, en iyisi kuşkusuz ki kimseyi sevmemektir ve bunun için de önce kendimizden başlamamız gerekir. Kendinden nefret etmeyi savunan kişi, hissi bağları parçalar.

Duygularımızı düşündüğümüzde duygularımız uçup gider, Tin'in bakışının duyguların üzerine konması bunların küle dönmesine yeter. Sayın Anne öldü, ya kendimi asarım ya da onu unuturum, kendimi yok etmek istedim, kafamda bir iki kitap varmış gibi geldi, gereken zamanı yaşamaya ve yok olan insanı unutmaya karar verdim, yazdığım Semanyer'imın [Haftalıklar] başka amacı yoktu, yuvarlanacağım uçurumdan beni bu çekip çıkardı. Ya ölümlerimizi gömmeliyiz ya da peşlerinden gitmeliyiz, ya mezarlarının üzerinde canımıza kıymalıyız ya da tek damla gözyaşı dökmeden oradan ayrılmalıyız...

Benim felsefem, içerdiği ürkütücü sertliklere rağmen iyidir, yumuşamayı reddediyorum, kendimi çileci yaptım, bu sertlikleri havada işlenen zinalar, hırçınca tat almalar ve pek hoş terk edişler olarak niteliyorum. Bunları yetiştiren kadınlar mı? Bu konuda onları taklit etmeyeceğiz. Sayın Anne benim sistemimin sertliklerini bilmiyor değildi, bu sistemi kabul edilebilir olarak görüyordu, en azından aşktan vazgeçilmişse, ona göre bu şarttı, sağduyulu olduğuna kanıt bu da. Aşk hakkında gençken

düşündüklerini zavallı kadın bana açıklamadı, zaten bu beni hiç ilgilendirmiyordu.

Sayın Anne her gece düş görüyordu, hem de bütün gece boyunca, ima edişinden belliydi, ama bana rüyalarını anlatmıyordu, alacakaranlıktaki yaşantısını bilmiyordum, belki de kimi zaman benimle oyun oynuyordu, kadınlar soluk alır gibi yalan söyler, onun gölgedeki yüzü benim meçhulümdü, bu da Ana Oğul oyununun kuralıdır. Kadının gölgedeki yüzü bizimkinden daha korkunçtur, Batı'da kadının karanlıklarını bilmezden geliyoruz, ortaçağın Melusine'den söz ettiği doğrudur ve Melusine bana göre en hayranlık verici kadın portresidir, bu konuda Batı asla daha öteye gidemedi.

Erkek kadından vazgeçer, kadın geçmez, kadın erkeğe asılır ve erkek haksız yere kendisinin kadının peşinden gittiğini hayal eder, oysa kadın onu çağırır. Erkek manastırları kadın manastırlarından son derece daha değerlidir, erkeklerin aşka ihtiyacı yoktur, ten onların aklını başından aynı güçle almaz, erkek erkek olduğu için ıstırap çekmez, parasız kaldığı ya da gücü kudreti olmadığı için ıstırap çeker, kadın kadın olduğu için ve sevilmediği için ıstırap çeker. Güzel görünüm, kahkahalar, oyunlar, ıvır zıvır ve sevimlilikler; derin denizin köpüğü ve köpüğün altında artık kendimize değil, türe ait olduğumuz siyah bir dünya.

Erkek kadına karşı yaratıldı ve eğer direnseydi dünya başlangıcından bu yana değişmemiş olurdu. Sayın Anne bunu kabul etmişti ve bir bütün olarak, Medea'dan çok Antigone'ye benziyordu, Sayın Anne'yle birlikte akıl yürütülebilir, Sayın Anne kafasının içinde güzel öğütler veren ve aydınlık bakışlı, ölçülü ve dürüst, namuslu, kusursuz bir erkek taşıyordu. Ne yazık ki hastalık onun en soylu niteliklerini alt etti, biz teni ona tekrar tekrar ıstırap vermesin diye zihnimize öldürdük onu, pek az acı çekti, yalnızca da ölümünden önceki saatlerde.

İkiyüzlülüğümüzü gösterdik, onun korku ve umutlarıyla oynadık, en korkunç komedi oldu bu, geleneklerimiz bize bunu dayatıyordu ve bu geleneklerecepheden saldırmaya cesaret edemedik, bu tinsel cinayete üzülüyorum, oysa ben ötenaziyi tercih ederdim, hastanın kandırılmamasını ve can çekişmeye başlarken kendi bilerek ölmesini isterdim, tek vicdan azabım bu. Zavallı Sayın Anne, merhametin kurbanı, merhamet onu düşkünlükten kurtaramadı, bizler onu kafasının direnemediği ilaçlarla öldürdük, o yaşadı, heyhat, ne hayat ya, bunun yanında fiziksel cinayet bir lütuftur.

Nasıl davranmak gerekirdi? Sayın Bayan Anne ondan esirgelediğimiz açıklamalara dayanır mıydı? Yaşlılığından söz ediyordu ama asla ölümünden değil, güzelliğiyle ölmektense yaşlanmayı tercih ederdi, bu kıvrak zekâ koket bir kadının zekâsı değildir, yaşamaktan hoşlanıyordu, genç bir kadinken, 1925-1929 yıllarında Berlin'de çok eğlenmişti, neşeli ve uçarı bir yanı vardı, bu onu sade biri yapıyordu. Beni tuhaf biçimde trajik buluyordu ve beni mahkum etmeden, benim karamsarlığıma kapılmadan, bütün kadınlarda bir zenginlik olduğunu ve erkeklerin bunu zar zor sezebildiğini itiraf ediyordu.

Sayın Anne özünde bence acılı biriydi, gençken sarsıldığını, ürperdiğini itiraf ediyordu, ama telaşı kadar cesareti de vardı, dengesini kendi kendine sağlaması kişisel zaferi olmuştu. Sık sık bayılıyordu ve Sayın Baba, deneyimli erkek, güzel kadının imdadına koşuyordu. Sayın Anne'yi kaç kez baygın gördüğümü tahmin etmeye cesaret edemem, kendine geldiğinde, öyle uzaktan gelmiş oluyordu ki genellikle öldüğünü sanıyordu ve yardım edilmediğinde kimi zaman vardığı son buna cevap olmuyordu. Zayıftı ve direnci onu bitap düşene dek destekliyordu.

Bu ayrıntılara girdiğim için beni bağışlayın ama bunlar önemli gözüküyor: Sayın Anne'nin kan grubu AB'ydi, benimki A, babamın ailesinde ise söylenene bakılırsa O grubu baskındı. Zavallı Sayın Anne vücut sıvılarıyla ilgili denen hastalıklara mahkumdu ve habis tümörlerden ölmeye yazgılıydı, o

kendini sağlıklı görüyor, mizacıyla övünüyordu, sağlıklı değildi, ben de sağlıklı değilim, çünkü beni dokuz ay karnında taşıdı, bu da beni onunla aynı kazalara yatkın kılıyor, kendi doğal kaosunu aşmıştı, hayranlık verici karakteri bir savunma mekanizması oluşturdu, bense benim kaosumu aşamadım, bu yüzden yok olacağım kesin.

Kendisinde şeytan tuyu olduğunu söylüyordu, ona yakından bakıldığında, başlangıçta neden olduğu hayranlık geçiyordu. Cazibesi, bence, benim uzanamadığım başka kaynaklardan besleniyordu. Dört başı mamur bir kadındı, ne zaman bayılıp ayılsa derhal pudralarını ve farlarını istiyordu, hoş gitmeme düşüncesi onu öyle ürkütüyordu ki! Ölüm yaklaşıp dek koketlik disiplini korudu, çünkü dünyayı iyi biliyordu ve baştan çıkarır çıkarmaz bağışlanamaz olan kadınlar konusunda onu harekete geçiren zekâsının gerekçeleri ona yetiyordu.

Onun korktuğunu biliyorum, ama yaşadığı sürece hep yürekli göründü bana, ben onda gördüğüm bir ruh gücüne dayanıyordum, o da kaygılarına direne-bilmek için bununla silahlanmıştı. O düzendi, gün yayıyordu ortalığa, ama bu dış görünüm sonuçta kaostan ve karanlıklardan sürekli yeniden fethedilen bir eser olarak kaldı: Sayın anne, boyun eğdiği çelişkileri hissetmeyecek kadar zekiymiş. Zavallı acılı kadın huzur bulsun! Çok acı çekmişti ve eriyip gittiği şu an nihayet dinlenmekte, hem de ilk kez rüyasız bir uykuyla.

Daima rüya gören ve uykusu düşlerin -ısrarına rağmen bana anlatmadığı bu düşlerin- birbirine eklenmesinden başka bir şey olmayan Sayın Anne, bu düşlerde, beş ya da altı yaşındayken koleradan ölmüş olan kendi annesini giderek daha sık görüyordu: Bana yalnızca bu kadarını söyleyebilmişti. Böyle bir kehanette uğursuz bir yan bulunabilir, hastalığının hissedilmez gidişatının rüyalarının doğası hakkında bilgi verdiğini sanıyorum, kendi derinlikleri belki onu uyarıyordu, ama ölmekten çekindiğinden bu uyarılara kulaklarını tıkamıştı. Bir kez yatağa düştüğünde de ilaçlar aklının hakkından geldiler.

Sayın Anne'nin gizli dünyasını şimdi keşfediyorum, bu dünya kaygının hâkimiyeti altındaydı, batıl inançlarından utandığından onları benden gizlemişti: Her ay eline altın alarak Ay'a sesleniyordu, sonra beni hayır dualarını almaya zorluyordu, dolapları kapatmayı ihmal etmiyordu, düğme dikerken benim sessiz kalmam gerekmiyordu, muskaları kokluyordu, büyülere kaptırmıştı kendini, kem gözlerden çekiniyordu, ama hakkını yememek için yaşlandıkça daha az batıl inançlı olduğunu itiraf edeyim; tabii eğer daha fazla kurnazlıkla kendini gizlememişse.

Onun karakterine pek bir hayrandım, en iyi yanı ise berrak ve tutarlı aklıydı. Sayın Anne ve ben, filozofça akıl yürütüyorduk, birlikte susmayı da biliyorduk, sayısız konuda keşifte bulunarak, birbirimizi anlayarak, anlaşıyor ve neredeyse hiç tartışmıyorduk. Onda doğal bir nezaket vardı, üstüne bir de zarif bir çekince, iki ailenin mensupları da bu konuda ona sitem ediyorlardı, çünkü insanlarla mesafeliydi, onlara alan bırakmıyordu, onu kibirli olmakla suçluyorlardı ama bunun tam da kibir olmadığını biliyorlardı, olağandışılığının da etkisi vardı.

Sayın Anne'yi yakıyoruz bugün, fırına kadar ikimiz eşlik ediyoruz ona, Sayın Baba ve ben. İşte oradayız, fırının stili mükemmel, çevresindeki galeriler insanı tefekküre dalmaya teşvik ediyor, kaç gündür bilmiyorum ama ilk kez güneş bulutları deliyor ve haftalarca süren rüzgâr, yağmur ve soğuklardan sonra bizi tekrar ısıtıyor. Kendi asla yaşamayan halk, ölüleri gerçekdışı kabul ettiği canlılardan daha canlı olarak benimsiyor, halk, yeniden anımsama ibadetidir. Fui, non sum, non curo, işte benim sloganım, ölülerimizi unutmalıyız.

Ölülerimizi ölü olarak unutmalıyız, ama onların modellerini takip etmemize ve eserlerini sürdürmemize izin var; gerisi ise cilve naz. Sayın Anne'nin küllerini saklamak isterdim, Fransız

yasaları bunu yasaklıyor, duvardaki küçük bir göze kapatılacak küller, cesedi çürümeye bırakmaktan ve gidip mezarına gülünç bir şekilde çiçekler bırakmaktan daha iyi bu. Ben artık olmayan insanın dirilmişliğiyim, benim eserim onu hiçlikten çekip çıkarıyor, artık o benim kızım oldu, içimde hiç hüznün yok, Sayın Baba da benden daha az soğukkanlı değil.

Ölmek ne basit! Ölüm iyi bir şey, yalnızca körlerin ölümden ödün patlar, ben Sayın Anne'ye imreniyorum, artık çözecek sorunu yok, o benimle hemfikir olmazdı, seksen yaşında ölmek isterdi kuşkusuz, içinin derinlerindeki ürpertisine rağmen her şey sevindirirdi onu, içindeki mutluluk kaynağı kasvetli ve huzurlu, sakin ve umutsuz olan benden daha fazlaydı. Ben ki yılda dört kez düş gördüğümü hatırlarım ve kendimi gönüllü olarak mutlak bir ilgisizliğe gömerim, en akıllı kadının zaman zaman yaptığı şakaların esiri bile olurum.

Sayın Anne genellikle şakacıydı, son derece nazikti, kafasında tuhaf, çılgınca fikirler dolaşırdı, onun yanında yaşamak çok hoştu, sıkıntıyı kovuyordu, kötü ruh hallerini uzaklaştırıyordu, esprisi boldu, üstelik de iğneli bir alaycılığı vardı. Yaş dönümünü pn yumuşak biçimde atlattı ve bu onda yeni türde niteliklere yol açtı, o andan itibaren kadınlık erdemlerini yitirmeden dürüst bir erkek oldu, her şeyi konuk edebilirdi, harikalar yarattı, gençliğine değer vermekten çok olgunluğuna hayrandım.

Bizim denektaşımız olgunluktur, birçok kadın bu noktada kendini yalanlar ve gölgeleri ortaya çıkar: Doğurgan, çalışkan ve sofu oldukları için övülen bu aile analarına yakından baktığınızda sizi bağlayacak hiçbir şeyleri olmadığını görürsünüz, onlar aptallıkları kötülük yapmalarını engelleyen yıpranmış zavallı yaratıklardır, cazibesiz, incelikten yoksun, ışısız ve benim harabe diye adlandırdığım, düzenin, ahlâkın ve inancın yarı yolda bıraktığı kadınlar. Sayın Anne dinle alay ediyordu, asla ibadet etmedi, batıl inançlarından vazgeçti, ölümünden önceki yıllarda kendini felsefeye verdi.

Sayın Anne ve ben, kendilerini sofu sayan ama karı koca hayatı yaşayan, daima günaha batan ve daima bağışlanan bu kadınlara güler gibi yapıyorduk: Onları oldukça iyi tanıyordu, onları hayâsız kadınlar diye niteliyordu, kocalarına da sevimli hayvanlar diyordu. Rahip gördüğünde çok rahatsız oluyordu ve kader şeytan gibi çirkin bu siyahi adamlardan birinin hastanede onun kapısına üşüşmesini istedi: Tanrı'nın bu elçisini ağırbaşlı bir havada karşıladı ve hiçbir konuda ona teslim olmadı, aklının kalan kısmıyla silahlandı ve bu ilk teselli edicinin, ardından da onun yerine geçen diğer ikisinin içtenliğini soğuttu.

Sayın Anne bana az çok sofu kadınlara karşı mutlak küçümseme aşıladı, gayet de haklıydı ve laf aramızda bunların akılda işlenen zinalar olduğunu düşünüyorum, gerçeklerinden daha namussuz. Sayın Anne uyurken öldü, gücü tükendi ve törenin t'si bile olmadan yakıldı. Benim sözlerime inanıyordu ve ona, olur da Tanrı varsa kişisel olamayacağını kanıtladım, çünkü kişinin oluşturucu ögesi süredir ve sonsuz ölüm de bütün yaşamın diyetidir. Biz, ölecek olanı seviyoruz, kendimizi ölümlü ve tehdit altında hissettiğimiz için seviyoruz.

Tanrı bizi sevmiyor ve bir sevgi nesnesi de değil, Mistisizm özünde Narsisizmdir, kişisel Tanrı ise saçmalaktan başka bir şey değildir, yoksulların teselli bulma ihtiyacı kendi alçalmalarının kanıtıdır, yoksa varsaydıkları figürlerin gerçekliğinin değil... Filozofların Tanrı'sı bana yeter, ben de bir kişiyim ve kendi dışımda kimse aramıyorum, müebbet ölüme razıyım, kurtuluş fikri bana bir taşkınlık gibi geliyor, kurtulmak metafizik bir tecavüz yalnızca. Sayın Anne her türlü Mesihçiliğe karşı Klasisizmi tercih ediyordu; ermişler gibi haklıydı.

Sayın Anne bir zındıktı, yine de çocukluğundan kalma ve yüzünün kızarmasına yol açan şu birkaç batıl inancın kökünü kazımakta çok güçlük çektim. Kadınlar acınacak durumda, onlar kendilerini

erkeklerden daha fazla tehdit altında hissediyorlar, ama daha az akıl yürüttüklerinden, içlerini kemiren ürkü-yü ifade etmekte güçlük çekiyorlar, onların vefasızlığı doğanın onlara sağladığı bir destektir ve hiç ayırım yapmadan inanma ihtiyacı ise zaaflarının itirafından başka bir şey asla olmamıştır. Annem yalnızca bir kadındı ve fazladan bir şey olamamaktan ıstırap çektiğinde, sanki büyülenmiş gibi, kendi doğasından koptu.

Beni üzen şey ölüm değil, ölüm çekilen ıstıraptan ve güçsüz düşmekten daha iyidir, Sayın Anne ölmekle iyi etti;bana acı veren şey onun bıraktığı ve benim doldurduğum boşluk değil; yalnızca onun hasta olmuş olmasından acı çekiyorum, yıllarca hasta olma-sından;üstelik hoş kadının yaşam ağacı, kimse beklemezken, hatta kendi de bilmezken çarpılmıştı. En azından kendime kızacak bir şey yok, ben ona fazlasıyla tabiydim, hatta aşırı tabi olduğumu, benden bu kadar saygı beklemediğini kendi de itiraf ediyordu, ona direnmemi isterdi.

Ben onun ebedi çocuğu oldum, benim için üzülyordu, ama bağlılığın, saygının tadını çıkartıyordu, benim minnetimin farkındaydı, bu kayıp anlarda kendi bencilliğine kızıyor, kimi zaman kendini suçlu hissediyordu: "Seni yalnızca kendim için yetiştirdim, doymak bilmez bir anne olduğumu sanmıyordum ama seni sakatladım, zavallı çocuğum. Annenden daha fazla korumalıydın kendini, senin kötülüğünü istemesem de sana arzu ettiğim tüm iyiliği yapamadım ve istemeden kendimi düşündüm. Biraz daha kaba ol, biraz nankörlük beni teskin eder, özünde hepimiz korkunç bencilleriz..."

O, öksüz olmaktan çok çekmişti, annesine öyle ağlamıştı ki bir anlamda felekten intikam almak ve aşırı bir düşkünlükle üstüne titremek için tek bir çocuğu olsun istemişti. Kucaklamalarıyla beni boğacak kadar bütün şefkatini gösterip beni bıktırmıştı ve daha yaşamımın ortasına gelmeden beni kimsenin öpmesini istemez olmuşum, sevgi gösterileriyle ölene dek yetecek denli dolmuşum, fazlasıyla nazlı büyütülmüştüm, ama bu bir güçtür, bunun için teşekkür borçluyum, doğru düzgün sevilmemiş, gülümsemenin gölgesiyle cezbolan erkekler misali okşanma, sevgi dilenecek değilim.

Paris'in gezinti yerleri benim hac mekânlarım oldu, Sayın Anne'yle karşılaşmadığım tek bir yer yok, hayranlığım hüzünle atbaşı gidiyor, Şehir benim gözümde bir alametler ormanı, her şey bana kaybımı hatırlatıyor ve hiç durmadan yenilenen bir tür mucizeyle bana onu geri veriyorlar, hiç görmediğim bir fasad çarpıyor gözüme ve hatırlamamı istiyor, Sayın Anne'yi unuttuğumu sanıyordum, oysa varlığı hiç olmadığı kadar gerçek, ölüsü sağlığından daha canlı. Bu ne sürpriz, bu ne zenginlik, benim gibi kuşkucu biri için nasıl bir vahiydir bu!

Buranın tadını, son kez, Sayın Anne'yle birlikte, kan tükürmesinden bir hafta önce, Old England'daki son giysi provamdan sonra, Jeu de Paume Müzesi'nin karşısındaki Smith çay salonunda çıkarmıştık, ekim ayına yaklaşıyorduk. Sayın Anne mevsime bağladığı bir yorgunluktan rahatsızdı, aslında ağır bir yorgunluktu, Sayın Anne artık pek yürüyemiyordu ve dönüş yolunda, banklarda oturmayı tercih etmişti, benim de geniş daireler çizerek etrafında dönmem için rica etmişti. Smith'te çalışanlardan birini tanıdık, 1948 yılında onu görmüş olduğumuz Rumpelmayer'den buraya gelmişti.

Tuilerie'de attığım her adımda anılar üzerime yapışıyor ve yılların saatlerin izini sürdüğü bu anıların bulanık kavgaları, düşünme yetimi elimden alan bir uğultu dolduruyordu içime. Savaştan önce miydi, yoksa sonra mı? Hangi kalışım sırasında? Sanki her şey üstüste biniyordu, sonunda kendimi bile ayırt edemedim, sanki hem on hem on beş yaşımıdaydım, hem otuz hem kırk yaşındaydım. Heyhat, zamana kavuşmuşum, ama kendimi öyle yitirmiştim ki, derleyecek güce sahip özne olmadığından, hazinelerim kar gibi eriyordu.

Bu neyi kanıtlar? Şiirsel bir kafam olsa da, bunlar sistemin zaaflarıdır, dünya nasılsa öyledir ve semboller ise hayallerin zaafıdır. Sayın Anne'nin biricik bir yanı yoktu, dünya ise hayranlık verici ve

genellikle daha bahtsız kadınlarla doludur, işte nesneliğim bana bunu öğretiyor ve ben de bu derslere uyuyorum. Sayın Anne daha genç ölmüş olsaydı ben daha sefil olurdum ve beni yokluğuna kelimenin gerçek anlamında alıştırdığı için ona teşekkür borçluyum, bedeninin çöküşü onun yitimini benim için daha hafif kılıyor ve yok olup gitmeden önce bilincini yitirdiği için de ona müteşekkirim.

Sayın Anne kadınlar hakkında bana çok kötü şey söylüyordu, kadınlar -ona kalırsa- canavardı, yalnızca kendi çıkarlarını düşünüyorlardı, erkeği yaşama niyetiyle kovuyorlardı ve onu asla iddia ettikleri gibi sevmiyorlardı, sonuçta ölünceye dek yabancı olarak kalıyorlardı. Kendisi de yüzü kötü görüldüğünde, bana yüzünü öğretiyor, kusurlarını gösteriyor, sonra da ustalıkla far sürüyordu ve beni değişim üzerine düşünmeye davet ediyordu, böylelikle gözümü açarak beni kendi cinsiyeti konusunda soğutuyordu, niyetine böyle ulaşmıştı.

Sayın Anne beni tiksindirmeyi başardığı için kimi zaman kendini suçlu görüyordu, bunun için onu pek suçlamıyorum, yaşlandıkça nefsimde egemen olmak bana daha az acı verdi. O, çocuk kalmayı benim için bir görev kıldı ve beni teselli etmek için de çok uzun ve çok mutlu olmasını arzuladığı yaşlılığımdan söz ediyordu: Beni, ak sakallarımın yanı sıra başında görmeyi diliyordu, kıskandığı diğer kadınların gözünde benim bir erkek olmamam önemliydi. Bütün anneleri övüyor, bütün kadınları kınıyordu, sonra da benim ikincilerden uzak durmama zaman zaman şaşıırıyordu.

Hayat, bizim yaşama nedenlerimizin yanında hiçtir, Sayın Anne yaşamı sevmesine rağmen bunu hissediyordu. Onu İngiliz ya da Alman sanıyorlardı, bu da durumu kolaylaştırıyordu, kimse onun Yahudi olduğuna inanmıyordu, Yahudiler de onun kendilerinden olduğunu öğrenince şaşıırıyorlardı, onun girginliğinin ve rahatlığının başka kaynağı yoktu, ben de bunu ona belirttim: "Zavallı Annem," dedim, "mutluluğunu bilmiyorsun, teyzelerimden birine benzeseydin hayal bile etmediğin şeye maruz kalırdın, nefret ve aşağılama her adımında karşına çıkardı, dengen kalmazdı, dengeni yitirirdin!"

Ona biraz imreniyordum, ona benzemek isterdim, sonunda onun stilini benimseyerek kendimi ona göre hizalamayı başardım. Onun yetenekleri, güçlü ve incelikli oldukları belli olsa da, serbest kalmadılar ve meziyetleri, kullanılmadığından, nadasta sönüp gitti. Kendi yetilerini gerçekleştirilebilmek için Sayın Baba'yı ve beni feda edebilirdi, ama kendini Kutsal Metinler'in altında saklayarak yaşadı, kendi sınırlarının berisinde ölen birçok kadının yazgısı da budur... Aslında olmayı hak ettiği şey, varlığının gölgesinde kalmıştı, dolayısıyla bizimle tatlı tatlı ilişkiye geçiyordu.

Sayın Anne benim içimde yaşadı, onun için gözyaşı dökmem gerekmiyor, cisimleşti ve ben onu bağrımın taşıyorum, o benim çocuğum, oysa unutacağımı sanmıştım. Nafile kurumlanmayın, hayır, Sayın Baba, o yok olmadı, onu benim içimde bulacaksınız, gözyaşlarınızı kurulaşın. Mutluluğumuz ölçülüydü, en azından Yahudilerin olabileceği kadar mutluyduk, çünkü Yahudiler pek mutlu değildir, akıl yürütüp hissettiklerinde, yöntemli iyimserlikleri temeldeki iğrençliklerine tanıklık eder ve umut üzerinde bir şeyler inşa etmeye kalkışıyorsa, şimdiki zaman ellerinden kaçtığı ve tutundukları her şey toza döndüğü içindir.

Sayın Baba beni okurken hüzünleniyor, ama o teselli bulur çünkü uçarı bir eğilimi var, bu da yaşamayı sağlar ve insan yaşlandıkça bu bir ayrıcalık olur. Yaşamımızın akışını ölmüş kadını aramaya yönelteceğiz, vaktiyle ona eşlik ettiğim sokaklarda geziniyoruz. Paris 1929 yılından beri pek değişmedi, bildiğimiz yerleri defalarca dolaştık, ben artık bir gizbilimci ve yorumcu oldum, Sayın Baba'yı türbeden türbeye, sunaktan sunağa götürüyor ve ona kendi ilmimi, anıların ve sembollerin coğrafyasını aktarıyorum.

Sayın Anne ve ben birlikte yaşıyorduk ve benim öğrenim yıllarım boyunca ayrı kalmış olsak bile bu ayrılığı telafi etmiştik, bir daha da ayrılmadık, bizi daima birlikte görüyorlardı, birbirimize

güceniyor ya da matrak geçiyorduk. Bu kırk dört yıl boyunca, beş ya da altı yakın ilişkinin bir yüz yıldaki görüşmesinden daha fazla görüştüğ; kucaklaşmalarımız istatistiklere geçer, hatta kimi zaman biraz bıkkınlık hissettiğim de oluyordu, onun burnu milyonlarca dudağın aşındırdığı Roma'daki Aziz Petrus'un bronz ayağına denktir benim için, bir iki kaburga kemiğini çiğnediğim bile olmuştur.

Sayın Baba'ya Anne ile Oğul'un birlikte gezindikleri ve alışveriş yaptıkları kutsal yerleri öğretiyorum, sohbetlerin konusunu ona gösteriyorum, unutulmuş birçok ışığı ona törensi bir havada öğretiyorum. Lamartine heykelinin birkaç adım ötesinde duruyoruz ve sonunda, Avrupa Konseyi olmuş şatonun yüz adım ötesinde, Orman'ın sınırında oturuyoruz, yolun her dönemecinde Sayın Anne'yi hatırlıyoruz, manzaranın her engebesi kelimenin tam anlamıyla onun figürleriyle dolu, düzinelerce Anne'yle çevrili görüyorum kendimi, her yandan geliyorlar ve sanki her yaşta gibiler.

Zaman yeni bir boyut edindi, dağdan inen sel gibi kaçıyor, sonra engin bir düzlüğün içinde aniden neredeyse hareketsizleşiyor, nehir yatağının sınırı yok, yorulmak bilmeden birbirini izleyen saatler gevşekçe uzayıp gidiyor ve yolda iyice ölgünleşiyorlar, kimi zaman ise kendi Üzerlerine gelip kapanıyorlar, yapısını analiz edemediğimiz ve bize sonsuz önsezi sağlayan bir şaşkınlık hissediyoruz: Geçmişin eseri bu; dirilen ve sürenin akışını frenleyen, bizi bir araya getiren özdeşlik dolayısıyla çoğaltan. Sayın Anne bizi böyle dolduruyor, ölüyken.

Sayın Baba ikna oldu: Sayın Anne bizimle birlikte. Sayın Anne bizi koruyor, Sayın Baba onu seve seve tanrıça yapar. inancıyla ilgili konularda onu niye rahatsız edeyim ki? Benim duygum bu değil, ölümler ölüdür, ama bizler onlar yok olmasın diye yaşıyoruz, bizim edimlerimiz ve eserlerimiz hem onların tutumundan esinlenebilir hem de anılarını sürdürebilir, ama asla daha öteye gidemez. Sayın Anne, bütün nitelikleriyle birlikte, ona dair çizdiğim resmin dengi değildir, itiraf ediyorum: Benim yargım yüceltmeye varıyor ve ben kendimi kışkırttığım hayallerin esiri kılıyorum, işte esir düştüm ve böyle olmayı ise hiç olmadığı kadar onaylıyorum.

Öleceğini bilmedi, iyileşmek ve yaşamak istedi, ölüp gitmeden daha birkaç hafta öncesine dek projeler tasarlıyordu, İsviçre'ye yolculuk yapmaktan ve Victor Hugo meydanında güzel bir daire satın almaktan söz ediyordu, öfkeden tepesi atsa bile onu hastanede tutmak için biz de onu paylıyorduk, kendini zayıf hissediyordu, ama hiç acı çekmiyordu, ilaçlar iş görüyordu, hasta olmadığı yanılsamasını sağlıyorlardı ona, bizim elimizden kaçıp gidiyordu, onu hiç tanıyamıyorduk. Ama ne yazık ki can çekişenlerin o son mutluluğunu yaşamadı, hayatını yeniden yaşamadı, o hayat ki, sıkıntılına rağmen, mutsuz değildi.

Mayıs ayında hekimler toplandılar ve onu son kez mahkûm ettiklerinden, hep birlikte Sayın Anne'yi teskin etmeye ve ciddi bir şeyi olmadığı konusunda ona yeminler etmeye gittiler. Üçü becerilerini birleştirmişti, onlardan önce gelenler de vardı, onları izleyecek olanlar da. Sayın Anne onlara kulak verdi ve sözlerinden kuşku duymadı, iştahı hâlâ yerindeydi, yüzü yanılabilir, hâlâ gazete okuyabiliyor ve iman konularında gevezelik edebiliyordu, odasında dolaşabiliyordu ve kendisine pudra, far, krem ve losyon, ayrıca çeşitli incik boncuklar almaya beni gönderiyordu.

Onun başını yıkamam gerekti, saçlarının yarısını yitirmişti, herkesin imrendiği saçları sarı ve doğallığında bukleliydi, artık kuaföre de gitmiyordu. İlaçlar bu saçların hakkından gelmişti, buna üzülüyordu, ben de onun kadar üzülüyordum, boynunun ne kadar zayıfladığını görüyordum, omurgaları sayılıyordu. O günlerde, olağanüstü bir anda çocukluğunu hatırladı, asla geri dönmeyen çocukluğunu: Yanlarında sıpalarıyla evden eve giden Konstantinopolis'teki satıcıların çılgınlıklarını taklit etti.

Beni hâlâ heyecanlandıran ve tarifi imkânsız bir mutluluk havasıyla bana sıradan şeylerini tekrar tekrar anlattı, yazarken boğazım düğümleniyor hâlâ. Bence ıstırap kusursuz mutluluk kadar uzun boylu değil, Sayın Anne'nin kendisini son derece sevimli kılan yeteneklerinin karşılığı olarak kusursuz mutluluğu hissettiği kanısındayım. Sayın Anne'nin sıkıntılı biri olduğuna eminim, ama dertlerinin devasını da yanında taşıyordu, memnuniyetinin gücü acılarında yoktu, bu devalardan birinin ben olduğumu ve benim evliliğimin onu cidden tesellisiz kıldığını hissediyorum.

O mayıs ayı çok daha trajik oldu, Sayın Anne'yi o sırada kaybettim, yoksa eylül başında değil, çünkü artık kendisi değildi. O mayıs ayı bizim son yakınlık ânımız oldu, sağ elimle ellerini tutuyordum, sol elim alınındaydı: Hâlâ az çok rahat soluk alıyordu. Aynı gün, mücadele ettiğim büyük acının düşüncesiz hareketinin esiri olarak Orman'da koştuktan sonra Lamy-Trouvain'deydim, hava şaşırtıcı biçimde sıcaktı ve güneş o zamandan beri, Sayın Anne'nin yakıldığı 12 Eylül perşembe gününe kadar bir daha aynı güçte parıldamadı.

Ölmüş olan Sayın Anne'nin benim içimde yeniden yaşayacağını biliyordum, ben ki o mayıs ayından beri onun can çekişmesini bitmeyecekmiş gibi görmüş ve en kısa sürede son nefesini vermesini dilemişim, artık ayağa kalkamayacağı ve acı çekerek yatakta eriyip gideceği, sonu önceleyen o dehşetli düşkünlük hali gelmeden son nefesini versin istemişim. Ona bakmaya cesaret edemedim, karşılaşacağım şeyin binlerce başka görüntünün yerine geçmesinden korkuyordum, kısa kesmenin daha hayırlı olacağı şeye saygı göstermek zorunda bırakan ahlâkımıza lanet okuyordum. Sevgili kadın hoş bir ölümü hak ediyordu, yoksa donup kalmış güçsüz doktorların ortasında çözülp dağılmayı değil...

Bunu da söyleyeyim mi? Çocukluk anılarım bana dokunmuyor, ilk yirmi yılım karşısında neredeyse tamamen ilgisizim: Sayın Anne'nin beni bir yığın mürebbiyeye yetiştirdiği doğru, bunlar birbiri ardına benimle ilgilendiler, alışıldığı üzere hepsi de oldukça eğitilmiş, çok düzgün davranışlı ve sayelerinde sevgili anne babama kimi muaşeret dersleri verebildiğim kız kurularıydı. On dört yılı aşkın süre boyunca Sayın Anne'yle yalnızca bayram günleri ya da tatillerde dışarı çıkıyordum, onu iki gecede bir ancak bir, iki saat görebiliyordum.

Sayın Anne öldü mü? Şu an için hiçbir şey değişmedi, Sayın Anne geri gelebilir, sanki yatağı bile onu bekliyor, büyük ve küçük gardıropları, komodini ve şifonyeri, mantoları ve giysileri, çamaşırı, bibloları ve incik boncukları, hepsi onu bekliyor. Yaşayanlar geçip gidiyor, geriye nesnelere kalıyor, Sayın Anne bunun farkındaydı, Sayın Anne bunu söylüyordu ve ben ona nesnelere devletin gözünde daha önemli olduğunu söylüyordum, benim gerekçelerim onu üzüyordu ama doğruluklarını kabul ediyordu, yıkıldı yıkılacak bir binayı desteklemekten ya da bir galerideki tabloları restore etmektense bin çocuğu yaşamaya çağırmak daha az masraflıdır.

Nesnelerin yaşamı onu ürkütüyordu, sağlımlıkları şaşkınlığa boğuyordu, bunca tasasız nesnenin ortasında kendini tehdit edilmiş hissediyordu, ama niye? Bu nesnelere de sırası geldiğinde ona tanıklık edeceklerdir, onlar da az çok onun doğasının parça-sıdırlar, Sayın Anne onları insanileştirdi, onları yeterince uzun süre koruyacağımızı düşünüyorum. Sayın Anne yaşlılığın eşiğinde öldü, altmış iki yaşına gelirken, en fazla ellisinde gösteriyordu, iyi zamanlarında daha da az gösteriyordu, yaşlansaydı ufak tefek biri olurdu, her şeye rağmen bundan acı çekerek ve sahip olduğu bütün felsefe bile onu kadın olarak akıl yürütmekten alıkoyamıyordu.

Ben ne acıyı ne hazzı seviyorum, kadın dünyası beni cezbetmediği gibi ikna edici de gelmiyor, Annemin içindeki kadın beni asla çekmiyor, benim derinliklerim soğuk, tasasız, arzudan ve endişeden nefret ediyorum, Sayın Anne de benim bu meziyetlerime hayran olmuyor değildi, benim

özgürlüğümün kaynağını burada görüyordu. Ölüm beni uzun süre sarsmayacak, çünkü artık hiçbir şey beni etkilemiyor, Sayın Anne de benim kaygılarımın kalıntılarını yanında götürüyor, onun sonu beni özgürleştiriyor, ayaklarımın altında düzenden başka bir şey görmüyorum, kaos yok oluyor, her yer ışıltılı, benim içimde sakin bir güven gibi doğduğunu hissediyorum.

Bir süre sonra Sayın Anne'yi düşünecek durumda olmayacağım, iş güç ve günler galebe çalacak, bıkkınlıkla her şeye yeniden başlayacağım ve merhumenin anısı bir simgenin içinde silinip gidecek. Sayın Anne beni kadınlardan kurtardı, ona müteşekkirim, tını varlığa razı ve köle kılan yazgının yükünden kurtardı beni, yazgının varlığında olamadığım şeyi artık oluyorum ve Sayın Anne hayattayken görüdüğüm ezeli çocuk halim sonunda onun yanında yok oluyor. İki ölünün birlikte yakılacağını düşünüyorum: Onun için olduğum şeyi yanında götürüyor, beni kurtardığı için ona minnettarım.

Her yerde acı var, ilk görev acıyı ortadan kaldırmak, acı aşkın parasıdır, aşk ve acı aynı çizgide yürüyorlar, ne kadar az seversek o kadar az tehdit altındayız, sevginin özü soysuzlaşıp ürpermektir, severek başkaları için ürpermeyi öğreniyoruz ve kaygı zincirini boynumuzda taşıyoruz. Yazgılarımız en masum bakirelerin gözlerinde uyukluyor, en hayranlık verici kızların gölgesinde kölelik silahlarını kuşanmış yürüyor, yanılısana her kuşakta yeniden doğuyor, sarılıp kucaklaşmalar yanılısamayı sürdürüyor; yüzyıllar ve binyıllar var ki bunun tek çaresi cinsel perhizdir.

Kadınlara bizim düşmanımız, anneler de bu üzücü kuralın istisnası değiller, anneler bizi kadınlardan kurtarmaya yarıyor, eserler bizi annelerden kurtarmaya yarıyor, eserler Tin'in evlatlarıdır, eserler Pallas gibi kafalarımızdan doğuyor. Biz kadınlara saygı borçluyuz, onlara sonsuz nezaket borçluyuz, onları kınayanlar onların sultası altına düşüyorlar, onları parçalayanlar ayaklarının dibinde sürüklenmekten kaçamıyorlar: Kadınlardan daha fazla uzak durabilmek için onları onurlandıracağız, onları iyice itmek için göklere çıkartacağız, onları kendi simgeleri-tında ezmek için tanrılaştırıyoruz.

İki gözü iki çeşme bir hayalet olarak değil, yardımsever bir dost olarak geri döneceğini hissediyorum, onun ölümünden beri fazladan bir boyutum olduğu kanısındayım. Sayın Anne benim içim! doldurdu, Sayın Anne beni terk etmedi, fikir yerli yerini buldu, fikrin gücü bana gereken tek mucizeyi gerçekleştiriyor, Kutsal Anamız'a tapıyor değilim, ama sonuçta ben de o sofulara benziyorum ve onların şaşkınlıklarını başlıyorum, Katolikliğin bir biçimi bu, gayet iyi farkındayım. Her oğlun kaybedeceği bir Anne'si olduğunu biliyoruz elbette. İçimde açığa çıkan vahyin beni istemediğim yere götürmesinden ürküyorum.

Odadan çıkamamasına yol açan kanamalarından önceki son gezintilerimizden birinde, Debilly köprüsünün ötesindeki Modern Müze'ye ve revağına gittik. Sayın Anne mavnalara bakıyor, kimileri aşırı yüklü ve su seviyesinde Seine boyunca çıkıyorlar, kimileri ise ev kadar yüksek ve boş nehirde aşağı iniyorlar. Hava, ekim ayında olmamıza rağmen sıcaktı, zayıf ve çıplak bir adam güneşleniyordu, aynı adamı eylülün bu pazartesinde gördüm, aşağı yukarı on bir ay sonra, hâlâ yaşıyor ama bana gülümseyerek onun zayıflığını göstermiş olan kişi artık ölü.

Sayın Anne benimle birlikte yürümeye alışmıştı, havanın oldukça esintili olduğu köprüden tekrar tekrar geçiyorduk, ama bu kez bana yalnız gitmek için rica etti ve bütün zamanını nehrin sol yakasındaki gezinti yerini sınırlayan koca bir taşın üzerine oturarak geçirdi. O taşın ve karşısındakinin yerine çimentodan bir rampa koymuşlar, biraz üzüldüm, çünkü oraya oturacağım diye kendi kendime söz vermişim. Geri dönerken Müze'nin revağından geçtiğimizi ha. tırlıyorum, burada, yüz kadar seyircinin ortasında, tekerlekli patenlerin üzerinde kendinden geçmiş iri yarı bir adam vals

yapıyor, kollu bir gramofondan da müzik yayılıyordu.

Sayın Anne bu tuhafıktan zevk alıyordu, onu eğlendirdiği için adama minnettardım, antika gramofonunu Müze'nin avlusundaki sunağa yerleştirmişti ve bir dakika bile yalanlanmayan bir hayranlıkla çevresinde dönüyordu, kimseyi görmüyordu, herkesin bakışı onun gözlerine takılıp kalmıştı. Okuyucum bana anılarımın niçin genellikle 1953 yılı eşiğinde durduğunu soracaklardır? Çünkü çocukluğum ve ergenliğim sırasında kendim değildim, hayaller âle-mindeydim ve yaşamıyordum, Sayın Anne'yi pek az anımsıyorum çünkü onunla kaynaşmışım, onun tansökümünün gölgesindeydim.

Sayın Anne'nin vefatının üzerinden bir hafta geçti ve bu yaşamımın en uzun haftası oldu, bende kaç ay sürdü bilemiyorum, asla yalnız değilim, gerçekten çoğalmışım, ellerim dolu, yanımda bir varlık, varlığımda bir ışık var. Merhume, kimseden beklemeye cüret edemeyeceğim bağışları benim üzerime saçtı, bıraktığı boşluk taşkın lütuflarla ve bitmek bilmez iyiliklerle doluyor. İyi kalpli Sayın Anne, size teşekkür ediyorum, imkânsız olduğunu sandığım şeyi bana gösterdiniz, sizin misyonunuz benimkiyle devam ediyor.

İçinde bulunduğum şaşkırtıcı durumda bekâr olmak kolay, fikrin hizmetkârı Kutsal Anamız sofularından biri gibiyim, Goethe'nin Doktor Marianus'una benziyorum. Akıl, Anaların olduğu yerden inmedi, Aklın dehası her yücelikten kaçıyor, onun rolü orta yolu korumak ve biz ona saygı duyuyoruz, Akıl bu eylül günlerinde bana yetmiyor, yarın tekrar karşıma çıkacak, Anaların yanına iniyorum ve sırasıyla Mater Gloriosa'nın [Ezeli Dişi] süzüldüğü yere yükseliyorum, mistik bir soluklanma bu ve buradaki daimi hedef artık benim yaşama nedenim.

Sayın Anne'yi aşkınlılaştırdım ve kendime Gökte bir başka Anne verdim, ne fazla ne eksik, ben öksüz olmak isterken ister istemez Oğul oldum, yazgıma razıyım ve bunun imrenilesi olup olmadığını bilmiyorum, anneliği kapsayan Arketipe kadar gittim, kaynağı gecede gördüm ve artık tek olmadığımı anladım, Sayın Anne'nin yanında yalnızlıktan çekiniyordum, Sayın Anne beni başka ellere bıraktı, başıma konan işte bu eller. Hayır, bunun mümkün olabildiğini asla düşünmemiştim, bu beklenmedik bir diriliş oldu, vaktiyle bununla ilk ben alay ederdim.

Bu açıklamalardan dolayı beni bağışlayın, ama acının çaresi aşkınlıktır, hiçbir acı aşkınlığa direnemez, yol uzun değil, bizim erdemlerimiz de bu yolu kısaltır, erdemün ödülü alışkanlıklarımıza damgasını vuran düzendedir, çoğu zaman alışkanlıklar sayesinde varlığımızı sürdürdüğümüzden, sonunda alışkanlıklarımız en az doğal erdemleri bile doğallaştırırlar, biz de dönüşürüz ve sonuçta bizi dönüştüren hareketin elimizden kaçtığını fark ederiz, nihayet olgunlaşmış-şızdır ve belli belirsiz yol alarak Doğa durumundan Lütuf durumuna geçeriz.

Sayın Baba belki de bu dili anlamaz, ama yine de o fazlasıyla acı çekti, Sayın Anne'nin başında bekledi, hem de aylarca, bu oyunda on beş kilo kaybetti, zavallı adam kendi gölgesine döndü, geceleri ürpertilerle geçiyordu, Sayın Anne'nin müthiş çılgınlıklar attığı dönemde on iki, on beş kez kalkıyordu, Sayın Anne'den önce onu yitirmekten korkuyordum ve Sayın Anne'nin hastaneye yatırılmasında ısrar ediyordum, hastayı ikna etmekte güçlük çektim, burada kalsaydı en az iki ay daha yaşardı. Anne babamdan birini hiç olmazsa kurtarayım dedim, diğeri nasılsa ölecekti.

Sayın Anne hayatta olduğu sürece onu yitirmekten çekiniyordum, onun ölümünden daha acıklı bir şey başıma gelemezdi, hissettiğim sükunet oldukça ürkütücü. Sayın Anne altmışını geçmişti ve ben, kırkımın üzerindeyim, beni henüz olgunlaşmadan öksüz bırakmadığı için Tanrı'ya şükrediyorum, şikayet etmek elimde değil, yasım silinecek, acım dinecek, işime geri döneceğim ve olan olduğuyla kalacak, geçmişimde şekillenmiş olan şey bütünüyle ölmeyecek, zaman ertelendi ama yeniden

bulunacak, başka bir görevim olmadığını geçen zaman bana öğretiyor.

Anne adına layık bütün anneler, her anne Arketip'i yansıttıklarından birbirlerine benzerler, onların nez-dinde Arketip'e hürmet gösteririz, kişide bulunmayan mükemmelliyet onda vardır ve tek başına ele alınan şahsiyet bizim hayranlığımızı zorlamaktadır. Sayın Anne, dikkat çekici şahsiyet, beni Arketip'e gönderiyordu ve bir Ezeli Ana'yı benim için mevcut kılıyordu: Kişi yok olsa da kendi ölümüyle Mater Gloriosa'yı sürüklemeyi, bulut yığınları salınıyor, rüzgârların oyuncağı ile bizden parça parça gizlediği Arketip sonsuza dek yerinde kalıyor.

Benden başkaları şahsı tercih ederler, kişinin yerinin doldurulamayacağını düşünürler, mutlak gerçekliği açıkça ifade ederler, onun yitimi karşısında hiçbir arketip onları teselli edemez, bu insanların tutkusu hoşuma gitse de akıl yürütmeleri bence temelde günahkardır. Şahısta bizi iten özellikler var, tıpkı kanımızı donduran gölgeler gibi, bu dünyadaki hiç kimse her gün ya da akşamdan sabaha tapılmayı hak etmez, tutku gerçekliği bizden sonsuza dek gizlememelidir, tutku ne kadar körse gözün açılması da o ölçüde çetin olacaktır. Kusursuzluk Arketip'te toplanır, şahıstan yola çıkıp onu severiz.

Ezeliyet duygusuyla buluşanlar teselli bulurlar ve bu duyguya sahip olanları hiçbir şey yıkamaz. Yaşam bir dayanaktır, yoksa neden değil, yaşam zorunludur, ama yeterli değildir: Ölülerin bize verdiği ders bu-dur. Sayın Anne sağlığında bilmediği ve yokluğunda söylediği yüce hakikatleri bana öğretti, gölgedeki ağzı kuşku duymadığım kavramları bana gösteriyor, Sayın Anne öldü ve Ezeli Ana onun yerini aldı. Kuşkusuz tek bir annemiz var, ama seçilmişler onun bir olduğunu bilmezler, bir ve aynı, üstelik ülke, yüzyıl ya da kişi ne olursa olsun.

Kadındaki Ezeli Anne'yi uyandıranlara, onu O'na benzemeye zorlayanlara ne mutlu! Kendilerini daima hayal kırıklığına uğratacak kadında bitmez tükenmez bir zenginlik bulurlar, o kadın bir şahıs olduğunda, kadın olarak kadın eşitsizdir, erkeğin dengi değildir, onun derin nitelikleri kişisellikten yoksundur, en yüksek erdemleri arketiptir, feministlerin eseri ancak belirgin haklarına bağlı olarak ilerler, bu eseri reddetmemekle birlikte, yetersiz olduğunu düşünüyoruz, kadını bir alt-erkek yapmaya vardı; tanım gereği şüpheli bir erkekliğin sıradan bir düşüğü oldu.

Sayın Anne'nin kişi olarak kusurları vardı, sınırları da vardı, tarihin en kayda değer kadınlarının kadınsı küçük yanları vardır, kimileri kraliçe olmuşlardır, kimileri azize, bundan dolayı onları bağışlamalıyız, doğalarının düzene ödediği ve düzenin de yaratıcı olarak bize ödediği bedel budur: Bizim kadına oynattığımız rolü kadın kendi seçmedi, rahibe ve efendi olan kadınlar bize en aşağılayıcı rolü dayatıyorlar ve bizi onların göründüklerinden daha küçük kılıyorlar; bu arada onların bizim kurbanımız olduklarını unutmamalıyım.

Benim yazar olmamda Sayın Anne'nin payı vardır, beni yetenekli buldu, bana cesaret esinledi, beni kendime ve başkalarına karşı destekledi, bu işi bırakacak olduğumda üzüldü ve benim yazılarım onun yaşama nedeni oldu, zevki de öngörüsü de yerindeydi, kimi zaman beni düzeltti, ben de sık sık ona danıştım. Bir kadının kayda değer bir eserin yaratıcısı olması pek enderdir, ama böyle bir esere teşvik ettiğine -itiraf edelim ki- pek sık rastlanır, kadının ardında gizlendiği gölge bir büyüklük kaynağıdır, hatta çoğu kadının görünmeye çalıştığı ışıktan daha fazla.

Sayın Anne'nin benim geleceğime inancı vardı, benimle birlikte onun da dünyevi bir şöhrete erişememiş olması yazık. Son eserim çıktığında gazete bile okuyamıyordu, eseri minnet işareti olarak kollarının arasına aldı, eseri ben onu ellerinden aldım, ama açmaya, sayfalarını karıştırmaya mecali yoktu, hiç olmazsa prova baskılarına şöyle bir bakmıştı, bazı sayfaları çıkarmamı benden rica etmişti, ama bence haksızdı. Bedensel ölümünden üç ay önce ilaçlar aklını öldürmüştü, biz onu ıstıraptan az

çok kurtardık, karanlıklardan değil.

Sayın Baba'nın üzüntülü olduğunu görüyorum, zaman zaman yeniden melankoliye düştüğü oluyor, benim felsefemin yeterince teselli edici özelliği yok, ama Sayın Baba yorgun, can çekişmenin ağırlığı omuzlarına iyice çöktü, imkânsızı gerçekleştiremediğinden görevini hiç yerine getirmediğini düşünüyor, -iyi niyetle- sorumlu hissediyordu kendini, ona itiraz ediyorum, kendisinin önemsiz biri olmadığını, Sayın Anne'ye prenses muamelesi yapıldığını, bir dairesi olduğunu -hem de hastanenin en güzel dairesi-, iki hemşire ve altı doktorun ona baktığını söylüyorum. Baştan kaybedilmiş bir mücadeleye girmiştik ve sonuç, herkesin hemfikir olduğu gibi, asla beklenmedik değildi.

Sayın Anne'nin çok hayranı vardı, ama bu bölüm benim yetki alanıma girmiyor, bu Sayın Baba'nın işi. Sayın Anne istediği kadar felsefeye dalsın, azımsanmayacak kompliman alıyordu, kendisinin hoş bulunduğu gayet farkındaydı, genç kızken seçmekte güçlük çektiğini, genç bir kadinken neredeyse aktris olup başrollerde oynayacağını söylerken belli ki doğru söylüyordu, ama yine konu benim işim değil. Hayranları arasında iki ya da üç lise öğretmenini hatırlıyorum, benim gözümün önünde cehennemi bir kur yapmışlardı.

Sayın Anne bilge ve koket biriydi, ateşle oynuyordu, çünkü kendinden emindi, ihtiyatlıydı ve daima makuldü, düşündüğü, hesap yaptığı yüzünden belli olmazdı, taktik bir dehası vardı, en ufak görünümünden bile çok anlaşılır sonuçlar çıkartıyordu, kimse yakınıni ondan iyi kavrayamazdı. İnsanları konuştururken kendisi ancak bir iki kelime ediyordu, onlar Sayın Anne hakkında hiçbir şey bilmiyorlardı, Sayın Anne onları sorguladığında, küçümsediği insanları sistematik olarak onaylardı, onun en büyük ustalığı kimseyiyaralamamak, yaralamadıklarını uzakta tutmaktı.

Kendine itaat ettirmekte çok başarılıydı, kimse ondan iyi kendini savunamazdı, bütün bunları da üslubunu koruyarak yapıyordu, yaşlandıkça zevki ve üslubu giderek güzelleşip sağlamlaşıyor, hoş bir yaşlı olmayı ve asla azarlayacak biri olmamayı vaat ediyordu, ama buna zamanı olmadı ve işte biz buna üzülüyoruz. Onun bencilliği kalbinin soğukluğundan kaynaklanmıyordu, berrak bir bilinçle hareket ediyordu, akli başındaydı, hem de tırnaklarının ucuna dek, en iyi anlarında bir Pallas oluyordu, iş havasına büründürmeden yakınlarının çıkarına ondan daha iyi göz kulak olabilecek kimse olamaz.

Hayır, ağlamıyorum Sayın Anne, ölülerimize akıttığımız yaşlar, bizi onlardan söküp alan gönül borcu-muzdur, erkek de kendine ağlar. Hayat ya da ölüm benim için farksız, benim eğilimim hep bu yönde oldu, kadınlar ve aşk beni heyecanlandırmıyor, Sayın Anne'nin vaktiyle olduğu kadın hali beni asla cezbetmedi, benim derinliklerim soğuk, ağırkanlı, bu derinliklerdeki sakinlik beni şaşırtıyor, henüz kendimi tanımazken bu vahiy bana benim bir filozof olmak için doğduğumu öğretiyor. Sayın Anne acılı biriydi, ama onun telaşı hepimizi kurtardı, ürpertisi bilgelige değerdi.

Sayın Anne kadınları tanıyordu, bana onların zaaflarını öğretti, çevirdikleri dolaplar hakkında beni bilgilendirdi, benim yanılısamalarımı dağıttı, ona yine teşekkür borçluyum, benim gözümü açmak için kendini bile küçük düşürdü, acımasız yöntemi beni soğukluğum, ağırkanlılığım içinde sertleştirdi. Bana mutluluk aramamayı öğütledi ve bütün mutsuzlukların kaynağının aramak olduğuna beni ikna etti, pek de haksız olmadığını düşünüyorum, en ufak sarhoşluk bile bir yükümlülüktür ve reddedilmek asla cezalandırılmak olmaz. Sayın Anne, bilgeliğinize şükürler olsun! Beni soğuttunuz, bana yapılacak en büyük hizmet buydu.

Sayın Anne bana olumsuz bir mutluluk vaaz ediyordu, sıkıntıların olmadığı bir mutluluk, gönüllü bir asetizm, erdemli bir bencillik; onun haklı olduğunu ilan ediyorum. Sayın Anne dünyayı anlamıştı ve beni dünyadan kurtardı, ona hiç sitemde bulunamayacağımı hissediyorum, doğamın kimi zaman

bana telkin ettiği Şeyin peŐinde gitseydim çekeceğim ıstıraptan çok daha azını Şimdi çekiyor olmamı ona borçluyum. O, benim bu dođuŐtan zelliğimi kendi ilkelerinin sultanı altında eğdi, gcl bir kadındı o çünkü, kendi zaaflarını aÇmaya alıŐkındı ve bütün bunları da kalbinden kopup gelen gönül okşayıcı bir yumuŐaklıkla ve sürekli iltifatlarla yapıyordu.

Sayın Anne bir hafta önce yakıldı ama varlığı hiç olmadığı kadar gerçek, onunla doluyum, onun verdiği dersleri düşünüyorum, içimde hüzne yer yok. Soylu kadın Bellek Tapınağı'nda yaşamayı sağladı, ben de ona bir sunak diktim, işte malzemesi, Sayın Baba ile benim aramda merhume sıkı ve kesin bir zincir halkası oldu, birbirimize sarıldığımızda Sayın Anne'yi düşünüyoruz, Sayın Baba onu benim içimde bulurken, ben de onun içinde buluyorum. Bu itenliğimden dolayı beni bağışlayın! Benim eserlerimde bu tür Őeylere bolca rastlanmaz, bu açılan bir paran-tezdirve yakında kapanacaktır.

Anne, sizi selamlıyorum! ğtlerinizle bana yardım edin ve verdiğiniz örnekleri bana hatırlatın! Siz sembol oldunuz, ben de size övgü dolu bir kurban olarak yazımı sunuyorum! Sizi hastayken yitirdim, öldükten sonra yeniden kavuŐtum, düŐkün halinizin anısını içimde yok ederek eserlerinizin anısını canlandırıyorum. Evrenin boş olup olmadığını bilmenin benim için önemi yok, zorunluluğun yönettiğini ve dünya yasalarının kiŐiden bağımsız olduğunu hissetmenin benim için önemi yok, hakikat asla başka bir Şey olmadı, hakikatin bana yeterli olmasını protesto ediyorum, onları -ölülerini-görmeyi hayal eden zayıf yaratıkları kmsyorum.

Onları asla görmeyeceğiz ve bu yüzden onları seviyoruz, hiçlik sevginin bedelidir ve hiçliğin tacı sevgidir, böyle olması da iyidir, zaman ve Şahıs çakıŐıyor, sevgi ve hiçlik birbirine denk, bu konuda bizi aldatanlara mulagatacı diyorum. Rıza okulu, büyüklüğün müjdecisi ve ezeli yaşam bizim bu dünyada -asla başka yerlerde değil- yer aldığımız yaŐamdır, biz yoksak başka yer de yoktur. İŞte, öğretilmesi gereken, işte öğrenmeyi hak ettiğimiz Şey bu! Ve işte yine de bizden esirgenen ve hatta inanmamızın bile yasaklandığı Şey bu!

Bitirdiğimi sanıyordum ama hâlâ söyleyecek bir iki Şey kaldı, beni boyunduruğuna alan eğilime niçin direneyim ki? Silinen bir acıyı tatmama izin verin, defalarca baktıktan sonra bir kez daha arkama bakmama izin verin. Sayın Anne'nin ölümlü olduğunu biliyordum, onun öleceği fikri yıllardır benim hayal gücümü çalıŐtırıyordu, kendimi yavaŐça buna hazırlamak istedim ve bu olay meydana geldiğinde dehŐet benim için aŐınaydı artık, yatıŐtıđımı hissettim, lmn, Sayın Anne'nin ölümünün bile bir hiç olduğunu görmüŐtüm. Ölüler l olmaktan acı çekmezler, yalnızca yaşayanlar yaŐadıkları için acı ekerler.

Hep acı çekmek akla yatkın bir Şey değil, tabii eğer acı bizi ıslah etmiyorsa, ağladığımız ller bunu hiç bilmez, teselli bulmaz bir hal alırsak eğer kendi sevgimizin esiri olmuŐuzdur. İnsanın sürdürmek için yaratılmadığı saflığın içinde varlığımızı asla uzun süre koruyamayız, azizlerin yaşamı bu nedenle tehlikelere daha açıktır, bir tutku iimizi sardığında biz de kimi zaman onlara benzeriz. Kendime ağlayacak ve merhumeyidŐnmenin yerine kendimi geçirebilecek miyim? Teselli bulmayan herkes buraya varır, zntlerimden daha değerli olduğumu hissediyorum...

Çünkü acının bile içinde sanılandan çok kendini beđenmiŐlik ve itiraf edilenden çok Őehvet vardır. Bizi tecrit eden yas, bizi hantallaŐmak zorunda bırakarak, sonunda yeniden yükümlülük altına alır: O zaman herkese benzeriz ve herkesin dengi oluruz, herkesle birlikte kayıp kitleyi oluŐtururuz, arzunun, kaygının, sevgi ve nefretin, yanılısama oyuncaklarının ve olumsuzluk kölelerinin dokuduğu ağlara kapılır kalırız. Aslında ben zinciri kırdım, Sayın Anne bunu biliyordu, bu özgürlüğün ilk öğelerini bana o sağladı, bunlar beni sırası geldiğinde onun anısından da kurtaracaklar.

Sayın Anne'yi, yüceltme eğilimi gösterdikten sonra, saygıyla ve minnetle sevmek istiyorum, çünkü başka türlü, canlıların ortasında, bir merhumenin teselli bulmaz oğlu olarak kalırım. Ustaca yenilenmiş bir acıdan yararlanırsam onun anısını kötüye kullanırım, yasımı bir yaşama nedeni yaparsam kendime ihanet ederim. Sayın Anne çok meziyetliydi, ne kendi ailesini ne de benim ona borçlu olduğum mizacı o seçmişti, bunlar benim nefsim ege men olmam sayesinde hazırladığım mutsuzluklardır. Ölümü bir sevgiliyi bekler gibi bekliyorum, çocukken Sayın Anne'yi beklediğim gibi bekliyorum.

Sevginin reddi bizi ebeveynimizin üzerine çıkarıyor, Sayın Anne bunu hissediyordu, ben de onun anlamasını sağlıyordum, onun bana aktardığı şeyin yayılmayı hak etmediğini, ama acılarımızın bizimle birlikte gömülmesi için ortak görevimizin yok olduğunu ona güçlü bir şekilde belirtiyordum. Benim felsefemin dolu olduğu karanlıktan giderek daha çok zevk alıyordu, onu tümüyle istila eden ölüm bu felsefeyi ona aşına kılıyordu, onun çöküşünün emarelerini görüp de yıldırımla çarpılmış dönmeme yönündeki görüşlerimi paylaşırdı, bu düşünüş onu suyun yüzüne geri dönmeye zorlamış, yaşamak için yalnızca can çekişme olasılığı bırakmıştı.

Ben yaşadım mı, hiç bilmiyorum, benim yaşamım çevrilecek bir sayfadan fazlası asla olmadı, yaşım elliye gelirken, elimde mürekkebin kararttığı sayfalar kaldı yalnızca. Yaşamım diye adlandırmaya cüret edemediğim şeyin tek olayı Annem oldu, onun zaferi tamdır ve benim kendimi tin olarak hissetmem için yetecek kadar tenim var. Annem sunak oldu, burası benim kendimi ister istemez bir prensibe sunacağım yer, Annem bu prensibin bu dünyadaki müjdesi olduğunu bilmiyordu: Her kadın kendi içinde bu derin dünyanın imgesini taşır, biz buraya ancak kendi dünyamızı inkar ederek erişebiliriz.